

Специфика передачи чужой речи в конечном итоге сказывается на соотношении объемных характеристик основных типов изложения – речи рассказчика и диалога. Использование непрямых способов репродукции чужого высказывания приводит к росту удельного веса речи основного повествователя и, соответственно, к сокращению процентного объема диалога. Для иллюстрации вышесказанного приведем конкретный пример: *I was on the phone, listening to Pelzer's latest complaints about a gig they did and what a dive it was and how bad the acoustics were and how everyone at the club was a drug addict or homeless or trying to rob or rape everyone else, when Mother charged through the front door in the tirade* [15, с. 92].

Как видим, фразы, принадлежащие другому лицу, переносятся в контекст речи рассказчика, сохраняя свое предметное содержание, языковое выражение и первоначальную конструктивную независимость лишь в рудиментарной форме. При этом они очень плотно встраиваются в структуру высказывания основного повествователя, где им отводится роль второстепенного члена предложения. И хотя все структурное образование фактически представляет собой явление диффузии двух типов изложения, формально оно относится к речи рассказчика.

Довольно часто чужая речь входит в корпус речи рассказчика лишь в виде перечисления тем, которые затрагивает другой персонаж. В таких случаях первоначальная речь предстает в максимально сокращенном варианте, максимальной отметки достигает и степень нивелирования чужого высказывания: *She told me stories of going to public school in New York when the schools were still good there, about riding a Schwinn her father bought second-hand in Riverside Park, about being forbidden to go to City College, which was all the dry-cleaner's daughter could afford, first because her father wanted to protect her from the Jews, then the blacks* [16, с. 94].

В составе перепорученного повествования свою специфику имеет и дословная передача чужих высказываний. Развернутые диалогические реплики включаются в состав повествовательной речи нарратора, что ведет к сглаживанию драматической экспрессии диалога как такового, превращая его в сказовое, вторичное, искусственное построение [11, с. 5]. Вот наглядный пример: *He giggled maniacally and didn't care; he [...] stuck his finger in Marylou's dress, slurped up her knee, frothed at the mouth, and said, 'Darling, you know and I know that everything is straight between us at least beyond the furthest abstract definition in metaphysical terms or any terms you want to specify or sweetly impose or harken back ...' and so on, and zoom went the car and we were off again for California.* [14, с. 148].

В подобных случаях тесная интегрированность диалогической вставки, как правило, подтверждаемая лексическими и/или синтаксическими связями с контекстным окружением, нейтрализует самостоятельность чужой речи, снимая противопоставление речи рассказчика и речи персонажей.

Как видим, в перепорученном повествовании чужая речь (независимо от конкретных форм передачи) подвергается определенным модификациям, степень которых может быть различной, но в принципе такая модификация наличествует всегда и обусловлена тем, что данная разновидность повествования интенционно задана как рассказ одного лица – персонажа-рассказчика. Диалог переводится на язык повествования и частично или полностью нейтрализуется им.

Источники и литература

1. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. – М., 1975.
2. Бахтин М. М. Тетралогия. – М., 1998.
3. Бобылева Л. К. Очерки по языку английского романа XX века (Лингво-стилистический анализ). – Владивосток, 1984.
4. Виноградов В. В. О языке художественной прозы. – М., 1980.
5. Жаңровые разновидности романа в зарубежной литературе 18-20 веков / Рук. авт. коллектива М. П. Мудесити. – К. – Одесса, 1985.
6. Индивидуально-художественный стиль и его исследование / Под ред. В. А. Кухаренко. – К.-Одесса, 1980.
7. Катхе Р. О. Центробежные силы в текстах модернистской прозы США и их передача в переводе // Контрастивное исследование оригинала и перевода художественного текста. – Одесса, 1986. – С. 113-118.
8. Кожевникова Н. А. О соотношении типов повествования в художественных текстах // Вопросы языкознания. – 1985. – № 4.
9. Колегаева И. М. Личность творца и ее отражение в триаде «автор-повествователь – персонаж «художественного текста» // Записки з романно-германскої філології. Вип. 8. – Одесса, 2000. – С. 98-106.
10. Легкий М. З. Формы художнього викладу в малій прозі Івана Франка. – Л., 1999.
11. Сепик Г. А. Особенности сказового построения художественного текста: на материале новелл и повестей Н. С. Лескова: Автореф. дисс... канд. филол. наук: 10.02.01. – М., 1990.
12. Чудаков А. П. В. Виноградов и теория художественной речи начала XX века // Виноградов В. В. О языке художественной прозы. – М., 1980. – С. 285-316.
13. Эткинд Е. Семинарий по французской стилистике. Ч. 1. Проза. – 2-ое изд. – М.-Л., 1964.
14. Kerouac J. On the Road. – Lnd., 1957.
15. Leimbach M. Sun Dial Street. – N.Y., 1992
16. Quindlen A. One True Thing. – N.Y., 1994.

Гармаш О. Л.

СИНЕРГЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СЕМАНТИЧНОЇ ДЕРИВАЦІЇ В СИСТЕМІ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ ІННОВАЦІЙНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Як відомо, однією з пріоритетних проблем сучасного мовознавства є дослідження динаміки розвитку словникового складу сучасної англійської мови. Останнім часом він активно збільшує свій арсенал за рахунок словотворчих процесів, які в свою чергу, провокують зростання продуктивності механізмів мовних перетворень – семантичної та «форматичної деривації» [1, с. 125]. Тим самим, значну частину англомовних інновацій складають частково нові одиниці. Інноваційні значення мовних одиниць іменуються «семантичними неологізмами».

Як складові загальної синергетичної системи словникового складу, вони функціонують, взаємодіють з мовними одиницями інших типів, та мають власні синергетично-збалансовані особливості. Як правило ці особливості відповідають загальним прагматичним принципам самоорганізації системи словникового складу сучасної англійської мови вцілому.

Саме з цієї, синергетичної точки зору, семантичні неологізми досі не знайшли свого висвітлення. Залишаються відкритими питання, що пов'язані із «ядерно-периферійною формованістю» цієї інтрасистеми словникового складу [2, с. 173]. Потребують свого дослідження основні механізми, що стосуються зазначеної ланки словникового складу.

Вагомий вклад у розвиток головних аспектів синергетики та лінгвосинергетики внесли М. В. Базилев, І. А. Герман, Є. Н. Князева, С. П. Курдюмов, Г. Г. Малінецкий, Н. В. Піддубний, В. А. Піщальнікова, Є. В. Пономаренко, О. О. Семенець, Г. Хакен, та ін. Вивченню процесів та шляхів збагачення словникового складу англійської мови значної уваги приділяли такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як Ю. О. Жлуктенко, В. І. Заботкіна, Ю. А. Зацний, А. Е. Левицький, Н. Г. Олексенко, М. М. Полужин, Р. Барнхарт, Дж. Ейто, С. Морт, Р. Фішер.

Отже, необхідність проведення загального дослідження системи словникового складу сучасної англійської мови з точки зору синергетичної парадигми, передбачає доцільність розкриття питань, що стосуються функціонування системи семантичної деривації, як складової операційної системи.

Вказана мета роботи зумовлює необхідність вирішення таких конкретних завдань:

- окреслити основні риси семантичної деривації як синергетичної інтрасистеми;
- розкрити ядерно-периферійну функціональну спрямованість семантичної деривації;
- визначити функціональні властивості семантичної деривації на всіх рівнях мовної системи;
- дослідити зв'язки семантичної деривації із іншими функціональними синергетичними системами словникового складу сучасної англійської мови.

Слід наголосити на тому, що система словникового складу сучасної англійської мови не є однорідною. Вона синергетично організовує всі рівні мовної системи та маніпулює ними. Оскільки семантична деривація є одним із функціональних механізмів макросистеми мовних знаків, то вона, як буде показано далі, також охоплює всі рівні мовної системи, та сприяє встановленню між ними діалектичних зв'язків.

Так, наприклад, набуття певною одиницею нового значення у багатьох випадках призводить до її подальшого включення у процеси деривації, при цьому «акумулявана раніше енергія, витрачати́ся в інноваційному просторі системи» [3, 13]. За рахунок цього підтримується баланс процесів самоорганізації всієї системи словникового складу. Такі функціональні властивості і є основними рисами семантичної деривації як синергетичної інтрасистеми.

Що стосується ядерно-сферичної функціональної спрямованості семантичної деривації, то тут слід зазначити, що вона діє як в ядрі словникового складу, так і на периферії. Тобто, базою для виникнення нових значень можуть слугувати як сталі (узусуалізовані) мовні одиниці, так і інноваційні (які ще не увійшли до основного словникового складу) і знаходяться на периферії. Доречі, виникнення нових значень у неологічних одиниць свідчить про процес їх ентражування до ядра словникового складу.

Ядерно-сферична сутність семантичної деривації підтверджується і тим, що нові значення сталих мовних одиниць можуть використовуватись в мовах для спеціальних цілей, діалектах, слензі, жаргоні (тобто на периферії словникового складу). В той же час нові значення мовних одиниць, що знаходяться на периферії можуть входити до складу загальнонародної мови.

Говорячи про семантичну деривацію традиційно мався на увазі процес виникнення нових значень слів. Отже її дія практично зводилась лише до використання одиниць лексичного рівня мовної системи. Проте, як будуть надалі свідчити наведені нами приклади, синергетичний механізм семантичної деривації **охоплює всі мовні рівні сучасної англійської мови.**

Підтвердженням дії семантичної деривації на **морфологічному** рівні цього може слугувати приклад зміни семантики слівотвірних елементів. Так інтерлінгвально-словотвірний елемент *-ism* протягом останніх десятиліть активно реалізує власний новий семантико-словотвірний варіант, утворюючи іменники, які позначають дискримінацію, спрямовану на певну категорію людей: *heterosexism, fattyism, geneism, sexism, smokeism*, etc. А словотвірний елемент – омоформа *style* згодом почала функціонувати в омонімічному її значенні, вказуючи на недоброякісність того чи іншого товару.

Alex has difficulty with speech, meaning he can't pronounce sounds as expected for his age, and people don't always understand him. . . He's also taught me about «voicisms» from his experiences. Helping children to communicate more effectively when they are young should reduce the effects of «voicisms» and hopefully help others see the child, not the speech problem.

(The Hamilton Spectator, May 10, 2002)

The year after Liz was born, Tom Humphries, then a deaf graduate student and now associate director of the Teacher Education Program at University of California San Diego, coined a term for discrimination against the deaf and their culture: «audism.»

(San Diego Union-Tribune, July 27, 2003)

Дія семантичної деривації значно охоплює **лексичний рівень**. Так, наприклад, нове, «екологічне» значення прикметника *green* спричинило творення в останнє десятиліття цілої низки похідних, наприклад: *greenbill* «законопроект, який стосується проблем охорони навколишнього середовища»; *greenlash, to green, greenism, greenster* і т. і. наприклад:

In typical Greenspeak, he said price stability can 'induce investors to take on more risk and drive asset prices to unsustainable levels.

(Investor's Business Daily, June 18, 1999)

Як відомо, лексична одиниця *spin* у мові політики кінця минулого століття набула значення «інтерпретація політики, події; імідж державного, політичного діяча». Саме з цим лексико-семантичним варіантом надалі виникли такі неологізми як *spin doctor (spin-meister, spinner), spin doctoring (spin-meistering), spinnable*, наприклад: *Even in the clever political jargon of Washington, it is a stretch to consider such an outcome 'spinnable'.*

(South China Morning Post, September 26, 2001)

Останнім часом, за свідченнями лінгвістів, до них приєдналися такі неологізми, як *spin-control* «заходи для виправлення» іміджу офіційної особи після скандалу, несприятливої події»; *spin-crew* «команда радників, консультантів державних або політичних діячів», *spin journalism* «інформаційні газетні матеріали, викладені таким чином, щоб впливати на суспільну думку», *spin row* «скандал навколо державних, політичних діячів»:

Spin row has hurt us. Charles Clarke, the Labour Party chairman, admitted yesterday that the row over special advisers had damaged the Government.

(The Times, March 7, 2002)

It has come from George Bush, from Colin Powell and all the way across to the spin-maestros of Qatar.

(New Statesman, Apr. 21, 2003)

У той же час унаслідок створення таких неологізмів слово *spin* набуває, фактично, нового значення, а саме «маніпуляція (інформацією)», а це значення, у свою чергу, зумовлює створення відповідних інновацій, наприклад, словосполучення *spin room*:

The accusation that ministers have failed to include warnings that evidence of chemical or biological material may not be clear-cut will reignite allegations of «spin».

(The Christian Science Monitor, May 11, 2003)

In the «spin room» afterward, Lieberman called Dean a «waffler». (Newsweek, Sept. 15, 2003).

Цікаво відзначити також і випадки **термінологізації** лексичних одиниць. При цьому загальноновживані слова запозичуються в певну наукову сферу. Зазначимо, що термінологізація є тісно пов'язаною з процесом звуження семантичної структури лексичної одиниці. Так, наприклад, в області ядерної фізики слово *flavor* означає *a specific type or variety of quark*; слово *beauty* – *the property of a type of quark called Bottom quark*; *truth* – *the property of a type of quark*; *charm* – *the property of a fourth type of quark*; *charmed* – *possessing or exhibiting the property of charm*; *uncharmed* – *lacking the property of charm*; *event* – *the production of a nuclear particle by causing other particles to collide*; *virtual* – *being too transient to be detected or observed directly*; *color* – *any of three hypothetical quantum states which combine to produce the strong force that binds quarks*.

У галузі молекулярної біології слова повсякденного вжитку також реалізують власні семантичні варіанти. Так, ілюстрацією цього процесу можуть послугувати слова: *word* – *any of the three-letter combinations that represent the nucleotide triplets or codons in the genetic code*; *sentence* – *any sequence of nucleotide triplets or codons that constitute a gene*; *synonym* – *a nucleotide triplet or codon in the genetic code that may be substituted for another to produce the same amino acid* та ін. Слід зазначити, що в даному випадку базою для створення нових значень слів послужила аналогія між генетичним кодом і алфавітом. У хімічній сфері вживається слово *analogue* «*a synthetic chemical substance similar in function to a natural chemical*»; до психології увійшло слово *flooding* з новим значенням «*A method of treating a phobia by controlled exposure of the patient to the cause*».

Проте, перехід повсякденних слів в область науки не можна назвати одностороннім. Терміни, що вживаються в тій або іншій області науки, здатні переходити також і в область повсякденної лексики. Іншими словами, відбувається процес **детермінологізації**, який відрізняється більшою активністю і супроводжується розширенням семантичної структури лексичних одиниць.

Прикладом цьому може послугувати слово *timeframe*, що спочатку використовувалося в області космонавтики, а при переході в область повсякденної лексики реалізувало нове значення «*The limits of time for any given situation or event*»; лексична одиниця *burnout* з ракетної термінології увійшло у загальний вжиток із значенням «*Total and incapacitating exhaustion*»; мовна одиниця *stargaze* з області космонавтики перейшло в загальне вживання з новим значенням «*To watch famous actors or other celebrities as a fan does*»; слово *steady-state* з області математики перейшло в область повсякденної лексики, де воно розширило свою семантику і стало означати «*relatively stable, generally free from fluctuations*».

Слід зазначити, що дія семантичної деривації не завжди відповідає моделі **ядро ↔ периферія**. Досить часто набуття мовною одиницею нового вмісту відбувається в тій самій зоні. Так, наприклад, досить поширеним є процес семантичної деривації при якому термін з однієї області науки набуває нового значення, що позначає явище, поняття іншої області, тобто відбувається так звана «міграція значення» з однієї мови для спеціальних цілей в іншу (область периферії). Таке явище може іменуватися **транстермінологізацією**.

Так, наприклад, з області акустики в молекулярну фізику, а потім і в астрономію перейшло слово *resonance*, де воно стало означати «*a synchronous relationship between two motions of a celestial body or between the motions of two or more celestial bodies*». З області математики в астрономію було запозичено слово *singularity* в новому значенні «*A hypothetical point in space at which object becomes compressed to infinite density and infinitesimal volume*». Крім цього, з області фізики в астрономію перейшов іменник *etch pit* «*tiny pits in the surface of metal or crystal*». В області астрономії слово розвинуло нове значення «*any of numerous digressions found on the planet Mars, similar to the digressions found on earth*».

Говорячи про семантичну деривацію не можна не торкнутися так званих «супровідних» процесів, а саме – **звуження та розширення** значення. Прикладом спеціалізації значення може послугувати слово *teleconnection*. У новому значенні «*The interrelationship of atmospheric conditions over great distances*» воно стало використовуватися в області метеорології. Лексична одиниця *unitarity*, використовуючись в області фізики, звужило свою семантичну структуру і стало означати «*a principle that states, if a particle can decay by several modes, the sum of fractions taking each mode should add up to one*».

На відміну від попередньо описаного процесу деякі терміни однієї і тієї ж області науки мають можливість набувати ширшого значення. Так, наприклад, слово *viroid* «*a hypothetical viruslike organism capable of infecting a host cell or mutating into a virus*» останнім часом реалізує новий семантичний варіант «*any of a group of infectious particle of RNA, smaller than any known viruses that have been identified as the cause of various plant diseases*», що унаочнює процес розширення значення.

Крім того, слово *racemization* «*Changing from an optically active compound to one without polarized rotation that is optically inactive*» стало означати «*a method of determining the age of a fossil specimen by measuring the amount of right or left-handed rotation of polarized light passu through crystals of amino acid contained in the specimen*», а слово *dilutancy* «*The expansion of granular material*» також розширило свою семантичну структуру до значення «*The expansion of rocks under increasing ground water pressure believed to be a precursor of earthquakes*».

Говорячи про дію семантичної деривації на лексичному рівні мовної системи, не можна не торкнутися процесу конвертування. Основною ознакою конвертованих одиниць є саме зміна значення у порівнянні з вихідною одиницею. Як відомо, традиційно конверсію відносять до способів деривації, зазначаючи в той же час, що «це єдиний засіб словотворення, коли нове слово створюється без кількісної зміни основної форми вихідного слова і без застосування будь-яких лінійних словотвірних засобів» [4, с. 92].

Проте, на наш погляд, конверсію слід вважати «комбінованим механізмом», що поєднує в собі функціональні риси як словотвору, так і семантичної деривації. Функціонування конверсії в системі сучасної англійської мови унаочнює діалетичність зв'язків між шляхами поповнення словникового складу, їх синергетичну детермінованість. Хоча останнім часом вчені наголошують на значному зменшенні кількості англійських конверсивів [5, с. 23; 6, с. 8]. Зазначимо, що цей механізм продовжує функціонувати на матеріалі інноваційних мовних одиниць.

Важливо зазначити, що конверсія може діяти не тільки на базі одиниць лексичного типу. Останнім часом конверсія все частіше діє на базі одиниць лексико-синтаксичного (змішаного) та синтаксичного типу – складних слів, словосполучень. Значна частина конверсійних дієслів утворена від складних іменників, номінативних словосполучень: *to benchmark, to bottleneck, to bottom-line, to bar-code, to cashflow, to hip-pocket, to test-tube, to workshop, to joint-venture, to piggy-back*.

Спостереження вчених показують, що «в багатьох випадках виникнення неологізму – складного слова або навіть словосполучення означає, що невдовзі з'явиться і відповідне дієслово, конвертоване від цього неологізму: *eurospeak – to europeak, fast track – to fast track, flip flop – to flip flop, own goal – to own goal, roller blade – to rollerblade*» [Зацний дис 39].

Серед неологізмів, що піддалися конвертуванню також *extreme beer* (N→Adj), *black-hole* (V→N), *braggables* (N → Adj), *blue-hot* (Adj → N), *car cloning*(PP →V, N), *drop-dial* (V → N, PP), *first preventers* (N → Adj), *greenwash* (V → PP, N) та ін.

Bottles of this stuff sell at auction on eBay for \$150 to \$300. But this isn't Scotch — it's «extreme beer,» a growing phenomenon at the far edges of America's 25-year-old craft-brewing movement.

(The Wall Street Journal, April 29, 2003)

*However, industry analysts have pointed out that economic factors constitute the more compelling reasons that delay 3G. In the midst of the 3G auction mania raging at the turn of the millennium, many operators in forerunning countries found themselves **black-holed** in the mega-buck bidding.*

(Malaysian Business, May 1, 2002)

*For a while I thought **braggables** was a rare discovery: an English noun that exists only in the plural form (alms is another). Alas, I managed to find a couple of examples of the singular noun «**braggable**» (although it did take me a while, so it's definitely a rare beast). Today's word is an invention of management guru Tom Peters, who appears as either the source or the reference*

(CMA Management, December 1, 2001)

*«The Democrats are angry,» he says. «The recall is a blue-hot issue; the Texas redistricting is a **blue-hot** issue. And of course, Dean is the **blue-hot** candidate.»*

(The Christian Science Monitor, September 18, 2003)

*«Just as broadcasters are assessing the potential of **drop-dialling**, so is the music industry. With MSN putting time and money into developing a website to stream concerts, it would not be surprising if MSNMusic.com introduced **drop-diallers** as an alternative to credit card subscriptions.»*

(The Guardian, March 19, 2001)

*«**First preventers**» from all levels of California government, the military and federal intelligence agencies came together at the Lawrence Livermore Laboratory to link their resources, share expertise and talk about....*

(Contra Costa Times, April 18, 2003)

Прикладом явища семантичної абсорбції мовних одиниць синтаксичного типу можуть послугувати неологізми: *baby-boomer=boomer, baby-buster=buster, corporate raider=raider, magnet-school=magnet*. Іноді у процесі еліптичного скорочення на нову форму переноситься не тільки семантика вихідної одиниці синтаксичного типу, а і граматична форма, як це відбулося, наприклад, зі словосполученням *combat trousers*, що почало функціонувати у формі *combats*.

Наведений нами ілюстративний матеріал свідчить про синергетичну єдність системних механізмів семантичної деривації та словотвору, а також про активність включення мовних одиниць лексико-синтаксичного типу у процеси творення нових значень. Крім того дія семантичної може поширюватись на фразеологічний рівень системи сучасної англійської мови. Так, останнім часом активно функціонують деякі відфразеологічні семантичні інновації.

Цікавою ілюстрацією цього процесу можуть послугувати приклади переусвідомлення (сислової де актуалізації) мовних одиниць такого типу. Це відбувається у процесі перенесення фразеологізму зі «спільної» мови в мову «спеціальну» або з однієї сфери вживання в іншу. Наприклад, у процесі творення комп'ютерних фразеологізмів можуть спостерігатися й випадки повторної метафоризації, своєрідної «трансфразеологізації» [7, с. 91]. Так, для позначення різноманітних «вірусів» використовуються наступні неологізми: *logic bomb, phantom bug, time-bomb, trojan horse, trap door* [8, с. 10-15].

Говорячи про відфразеологічну семантичну деривацію вважаємо за доцільне згадати явище *компресії*, що супроводжує процес «*нефразеологізації*» [7, с. 91]. Він являє собою вичленування, при якому одне зі слів приймає на себе значення всього фразеологізму або набуває значення, якого не має у складі фразеологізму, тобто виникає семантичний неологізм. Прикладом цих процесів може служити неологізм *loose cannon* «ненадійна людина; людина, яка не належить ні до однієї з фракцій; людина з непередбаченою поведінкою» (від фразеологізму – *to loose cannon on a rolling deck*).

Наступним мовним рівнем що бере участь у процесах семантичної деривації є **графічний рівень**. Неологічний склад англійської мови особливо у сфері віртуального спілкування оперує певною кількістю мовних одиниць, які мають у своїй структурі елементи графічного рівня. Варто зазначити, що кількість таких новотворів продовжує неспинно зростати.

Так, часткові (форматичні неологізми) *B2B (business-to-business)*, *B2C (business-to-consumer)*, *P2P (peer-to-peer)*, *E2E (entrepreneur-to-entrepreneur)* останнім часом реалізують нові семантичні варіанти: *B2B - back-to-banking, back-to-basics, back-to-business, back-to-consulting*; *P2P - path-to-profitability, path-to-profitability, pirate-to-pirate*; *B2C - back-to-consulting*; *E2E - end-to-end*.

Наведені приклади підтверджують нашу тезу про синергетичну сутність всієї системи словникового складу сучасної англійської мови саме тим, що наочно ілюструють явище, яке на наш погляд слід іменувати «*міжсистемною репродукцією*». Під цим терміном ми розуміємо комбінації послідовності включення механізмів *словотвору, семантичної деривації, форматичної деривації* у процес функціонування мовних одиниць різних рівнів у широкому значенні.

Проведене нами дослідження лінгвального явища семантичної деривації підтверджує його синергетичну детермінованість, ядерно-сферичну функціональну спрямованість та структуралізацію. Нами окреслено особливості дії механізму семантичної деривації на морфологічному, лексичному, синтаксичному, фразеологічному, графічному рівнях мовної системи. Логічним постає висновок про існування діалектичних зв'язків між семантичною деривацією та іншими шляхами поповнення словникового складу сучасної англійської мови, які теж являють собою його функціональні інтрасистеми синергетичного порядку.

Перспективним, наразі, постає подальше дослідження механізмів, закономірностей, чинників, виявлення інноваційних зв'язків в системі словникового складу сучасної англійської мови з точки зору лінгвосинергетичної парадигми.

Література

1. Гармаш О. Л. Роль формотвору у поповненні словникового складу сучасної англійської мови // Вісник Житомирського держ. університету. – Вип. 27. – 2006. – С.125-131.
2. Сутність системного ядра та ядерно-сферична структурованість словникового складу сучасної англійської мови // Нова Філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – № 27. – С. 170-176.
3. Гармаш О. Л. Реалізація закону збалансованості енергії у системі словникового складу сучасної англійської мови // Вісник Сумського держ. ун-ту. Серія: Філологічні науки. – № 11(95) 2006, Том 1. – Суми: СумДУ, 2006. – С. 10-18.
4. Бортничук Е. Н., Василенко І. В., Пастушенко Л. П. Словообразование в современном английском языке. – К.: Вища школа, 1988. – 261 с.
5. Зацний Ю. А. Развитие словникового состава современной английской лексики в 80-ти – 90-ти годы XX столетия: Дис... д-ра филол. наук: 10.02.04. – К., 1999. – 409 с.
6. Андрусак І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 20 с.
7. Гармаш О. Л. Системність словотвору англійської мови та інноваційні процеси: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – Запоріжжя, ЗНУ, 2005 – 198 с.
8. Levin R. B. Virus Handbook. – New York: McGraw-Hill, 1990. – 412 p.

Грицанова І. В.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕМАТИЧНИХ ГРУП ЛЕКСИКИ (НА ПРИКЛАДІ НАЗВ ОДЯГУ ТА ВЗУТТЯ)

У сучасній лінгвістичній науці присвячено чимало праць дослідженню лексичного складу мови. Проблемами структурного підходу в лексикології займався В. В. Виноградов, Ф. П. Філін, В. К. Журавльов, Й. О. Дзензиливський, О. С. Мельничук. Представниками когнітивного підходу в семантиці є Дж. Лакофф, Р. Лангакер, Р. Джекендофф, Дж. Тейлор. Питання концептуальної категоризації аналізують А. Вербицька, О. Шмельов, Н. Арутюнова.

Дана розвідка присвячена розгляду теоретичних засад дослідження лексики на прикладі аналізу тематичної групи «Одяг та взуття».

Метою даної статті є обґрунтування необхідності вивчення та аналізу тематичної групи назв одягу та взуття з урахуванням динаміки її історичного розвитку, взаємозв'язків її елементів, її місця як у мовній картині світу українців, так і в українській лексико-семантичній системі мови. Адже на сучасному етапі розвитку мовознавства стає цілком зрозумілим, що дослідження мовної системи неможливе без залучення надбань когнітивної лінгвістики, концептології.

Провідним у нашій роботі є описовий метод.

Під поняттям «тематична група» розуміють об'єднання слів, що позначають групи реалій: «Такого виду об'єднання слів, що базується не на лексико-семантичних зв'язках, а на кваліфікації предметів та явищ, можемо назвати тематичними словарними групами» [8, с. 526].

У 60-х роках ХХ ст. вивчення тематичних груп лексики, на думку А. А. Уфимцевої, обмежувалося «інвентаризацією за типом «предмети домашнього вжитку», «частини тіла», «види одягу», «будівлі» і т. п., при цьому навіть не ставилося завдання «розкрити семантичні зв'язки слів» [7, с. 133]. Проте вже у 70-і роки Д. М. Шмельов у своїй праці «Проблеми семантичного аналізу лексики» писав: «Цілковито зрозуміло, що виділення тематичних груп слів ґрунтується на позамовних категоріях. Проте навряд чи було б доцільним заздалегідь відмовлятися на цій засаді від лінгвістичного аналізу відповідних об'єднань слів, від спроб знайти у